

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: Dr. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik hetenként egyszer, szombaton, félíven.
Előfizetési ár: egész évre 48 kor., félívre 24 kor.
Egyes szám ára egy korona.

Szerkesztőség és kiadóhivatal Debrecen, Kollégium
ide keli küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó
minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési díjat.

A protestantizmus hazánkban egykor és most.

A keresztyén egység az elmúlt hónapokban dícséretre méltó hangsúlyozásra talált, sajnos a dologban csak az, hogy épen a reformátusok részéről a protestantizmusra nézve kiros összehasonlításokra is vezetett. Legtávolabb áll tőlünk viszont a másik hibába esni és a katholicizmus érdemeit érinteni akarni, azonban mégis szükségesnek látszik legalább is a magyar protestantizmus múltjának és jelenének helyes történelmi beállítását megkísérelni. Az egyetemes protestantizmussal nem akarunk foglalkozni, mert épen e Lap az ellene újabban felhozni szokott szertelenség vádjának áptalanságát már teljes sikerrel mutatta ki, csak azt legyen szabad hozzátenni, hogy az emberi lélek törvényei szerint természetesen a konzervatív végletből a féktelen ellentétbe való átesapás, mialatt a józan liberalizmus a túlzásokat nem ismerheti. Ezért hogy az encyklopædizmus materializmus legtúlzottabb alakjai a reakció következményei gyanánt léptek fel, ezért hogy pl. az állam és egyház szétválasztásában egy Franciaország, Olaszország radikalizmusa össze sem mérhetőleg felülmúlja a protestans Svájcot, vagy Egyesült-Államot, hogy az orosz bolsevizmusról ne is szóljunk. Ha így nem volna, a lelektan egyik alaptétele dölne meg.

De maradjunk csak a magyar protestantizmus múltjánál és jelenénél s az idevonatkozó ferde beállítást próbáljuk rektifikálni.

Az a séma, hogy a magyar protestantizmus az egyéniség és aztán hazafiság elvét képviselte a múltban s e tekintetben együtt küzdött a katholicus főurakkal és főpapokkal, újabban pedig a szertelen és okatlan liberalizmus és a nemzetközi vallásellenes pártok uszályhordozójává süllyedt, a történelmi kritikát ki nem álló tévedésnek kell hogy minősítessék.

Az tény, hogy a protestantizmus az egyéniség, vagy mondjuk, a szabadság elvével lépett fel és hódított Magyarországon s e tekintetben nem volt a katholicizmusnak. Azonban nagyon distingválni kell. Ez magában még negativum, formális elv. Ez alapon meg lehetett szüntetni a közbenjáró papságot a szertartásokban

hozzáfűződő egész esodás szisztémával, a kultusz fényes ceremóniáival együtt. De a protestantizmus egyúttal egy bensőbb, közvetlenebb vallásosság megteremtője is akart lenni. A tekintély elv helyére oda állította a szabad meggyőződés, hit általi megigazulás elvét s ennek a hitnek tényeit akarta látni életének minden megnyilvánulásában. Az, hogy demokratikus egyházszervezetet, egyetemes papságot léteített, nem negativum, hanem pozitívum, t. i. azt akarta, hogy tagjai vigyék bele saját hiteletüket az egyház életébe; az iskolák útján az igazi meggyőződés kifejlesztője akart lenni és erre célzott az igehirdetés központivá tétele, a bibliának a nép kezébe adása és a nemzeti nyelv kultúra is, mert magát meg akarta értetni és öntudatos egyháztagokat nevelni. A protestantizmusban levő pozitívum megértése nélkül lehet igenis valaki uszályhordozója az álliberalizmusnak, vagy széltolója a reakcionarizmusnak s mind a kettő egyaránt hiba, de a protestantizmus a fentiekhez még sok egyéb új vonásokkal jellemezhető lényegét nem fogja megérteni.

S hogy állunk a nemzeti eszmével? Ezt az eszmét Magyarországon mindig a liberalizmus képviselte. Ezzel szemben a XVI. század végével létrejött s végig fennállott a trón és oltár ama szövetekezése, mely hazánkban a németiségbe való beolvasztását, másfelől a nemzeti egyházat képviselő protestantizmus megsemmisítését célozta. A protestantizmus a saját és nemzeti létért folytatta a százados küzdelmét, azokkal közösen, akik liberalisan gondolkodtak, de egyúttal így a hivatalos állammal is ellentétbe került. Innen az állam és egyház szétválasztására irányuló törekvés, a szegénység más egyházak dús javaival szemben. Hogy a magyar nemzet és protestantizmus története egyes korban azonos, az a dolog természetéből folyt.

Az új korszak az 1791. országgyűléssel kezdődik el, a bécsi és linci békekötések államelvül elfogadásával, aminek folytán igenis csakugyan egészen új helyzetbe kerül a protestantizmus. Csakhogy előttünk valami egészen más képet mutat az, mint azoknál, akik esztelen és okatlan liberalizmussal és a nemzetköziség uszályának hordozásával vádolják. Első sorban is azt kell konstatálni, hogy a protestáns elvek elfogadtattak, tehát államelvül lettek. Azok a liberális elvek manap-

ság közkincesek, legmagasabbra szárnyalásuk az 1848. XX. t.-cikkben s utolsó nagy diadaluk az 1894--5. évi liberális törvényekben láthatók. Kétségtelen, hogy hazánkban a protestantizmus és katholicizmus között ezek alapján bizonyos fokú elvi kiegyenlítődés jött létre, mindenestre lehetővé vált azonban, hogy békességben egymás mellett munkálkodhassanak Isten és haza érdekeiért. Évekkel ezelőtt hirdette e sorok írója, hogy manapság tulajdonképpen a protestáns elnevezésnek sincs épen erre a kiegyenlítődésre tekintettel értelme, mint amely történelmileg az ellenkező nézetek szabad bírálatát jelenti.

Sőt az egyenlőség és viszonyosság felé is nagy lépések történtek az újabb korban. A protestantizmus is lelépett régi merev álláspontjáról, elfogadta az állam segítségét, ami által természetesen mássá lett az egész felekezetközi helyzet. Az állam békítő jobbának elfogadása ugyanis azt jelenti, hogy mindenik fél beletnyugszik az adott helyzetbe. A felekezetközi béke megteremtésére irányul tehát az állam minden intézkedése s ezt vállalták a felekezetek, vállalta a protestantizmus is, miközben az állam és egyház szétválasztásának elvéről lemondott. Nem hiszem, hogy az utóbbi évtizedek alatt vállalt kötelezettségének megszegését hányhatná akárki szemére. Üres beszéd a protestantizmust úgy feltüntetni akarás, mint a szélsőséges irányzatok uszályhordozóját, a benne rejlő sértő inszINUACIÓRÓL nem is szólva. — Mi katólikus testvéreinkkel meg tudjuk egymást érteni. Egy hosszú korszak nevelt fe bennünket a kölcsönös megértésre, amely alatt az „együtt élni és halni kell“ nagy igazságát nem először éreztük.

Flagrans bizonyítékául az itt elmondottaknak, csak egy példára és pedig az úgy fészegedett legközelebbi múltra utalok. Hogyan viselkedett a katholicizmus a forradalmi korszakban, nem szólok róla, adassék neki tisztesség minden érdemeért. — De hogy a magyar államisággal való kibékülés és azoknak alapján létesült jogrend, egy szóval az elmúlt körülbelül másfél század küzdelmeiben kialakult helyzet legkonzervatívabb védői a protestáns, közelebbiről épen a kalvinista vezérférfiak voltak, ezt meg nem látni súlyos történelmi baklövés volna. A történelmi ítéset ismer bizonyos mozgató tényezőket. Ezek nélkül protestánsokról lehet beszélni, de protestantizmusról nem. Azért mindenki lapozza végig először az elmúlt év egyházi lapjaiban lefolyt küzdelmeket, mielőtt a „l' accuse“ szót kimondja.

A protestantizmus az ma is, ami régen volt: a józan liberalizmus fellegrára, de egyuttal a legtisztább evangéliom hirdetője is. Amaz elvből kifolyólag akarja a békét, szeretetet, kölcsönös megértést s természetesen legfőbb vágya, hogy a keresztyének között jöjjön az létre, ez utóbbiból folyólag ragaszkodik a maga pozitív igazságaihoz és alázatos lélekkel vallja: másként nem tehetek.

Dr. Lencz Géza.

Iskola

A tanítóképzés reformja.

A reform kérdések egészséges beállításához, megvalósítható megfogalmazásához és helyes megoldásához nem elég s múlt tapasztalatainak s a jelen pillanatnyi szükségének kielégítése, hanem gondos mérlegelés tárgyává kell tennünk mindazon kívánalmakat, melyeket a epen a jövő szempontjából tart fontosnak; különösen fontos ez oly intézetnél, mint a tanítóképző, melynek épen a nemzeti jövő számára kell dolgozni.

Ez alkalommal a tanítóképzésünk reformálásának részletes, az egyes tantárgyak szerinti tárgyalásába nem bocsátkozom, — azonban igenis óhajtók a tanítóképzésünk reformjának főbb elveiről s oly irányú átszervezéséről szólni, melyet nemcsak kívánatosnak, nemcsak fontosnak, indokoltnak és jogosnak, de egyenesen szükségesnek is tartok a mai tanítóképzés oly sok bajának és betegségének orvoslására s a tanítói kar tekintélye színvonalának emelésére. De nézzük csak, melyek a mai tanítóképzés elsőrendű s legsürgősebben orvoslandó bajai és betegségei és kutassuk legfőképpen azt, hogy melyek e bajok és betegségek szülő okai.

A leggyakrabban felhangzó panasz, hogy a növendékek túl vannak terhelve az egyes studiumokkal; hogy igen sokféle tantárgyat kell tanulniok és hogy a tanári munka igen intenzíve van igénybe véve. Én a magam részéről mindezen panaszok indokoltságát belátom s azok jogos ágát elismerem.

Ezen fennálló bajoknak és betegségeknek csak természetes következménye aztán az, hogy a tanítóképző nem bír eleget tenni teljes mértékben feladatainak.

Mi legyen tehát a teendő? Szüntessük meg az okokat s megszűnnek az okozatok is.

Ami a túlterhelést illeti, erre nézve az okot első sorban és legfőképpen abban látom, hogy kellő előkészület és kellő képzettség nélkül jönnek a képzőbe a növendékek, miért is nem bírnak azzal a kellő értelemmel, kellő belátással és ítélőképességgel, mellyel egy, a mainál jóval nagyobb társadalmi súlyra és tekintélyre igényt tartó tanítónak szükségképpen bírnia kellene már akkor, midőn élete céljaul a tanítást s életpályaul a tanítói hivatást választja: a tanítóképzőintézetbe lépve.

Ez oly betegsége s egyben kerékkötője a mai tanítóképzés ügyének, mely sokkal mélyebben gyökerzik, semmint azt, egy jó tanménettel, vagy a tantárgyak valami esodás csoportosításával, avagy ügyes, mély pedagógiai belátással megfogalmazott vizsgálati szabályzatokkal, avagy akár a tanárok legkiválóbbjainak összeválogatásával is meg lehetne szüntetni.

A tantárgyak sokféleségét és a még netán fennforgó egyéb körülményeket csak másodsorban tekintem a túlterhelés okaképpen.

Mielőtt a magam reform-tervét előadnám, tegyük vizsgálat tárgyává a közelmúltban tárgyalás alatt volt reform gondolatok, reform törekvések és reform tervezetek kiválóbbjait s állapítsuk meg, hogy ezek mily mértékben lennének képesek a fentemlített bajokat és betegségeket meggyógyítani, az egész tanítóképzés ügyét előbbre vinni, a tanítói tekintélyt kellő fokra emelni s e mellett mily mértékben valósíthatók meg: mennyire egyeztethetők össze országunk jelen gazdasági helyzetével, mert ne feledjük, hogy minden reformátornak

reform-ideáljainak kitűzésében a megvalósíthatás határain belül kell maradnia és az illető nép sajátos viszonyai és speciális természeti feltételezettsége kell, hogy mérvadók legyenek.

„A tanítók táborának nagy többsége — kongresszusi határozatok alapján — azt óhajtja, hogy a tanítóképzést az egyetem végezze“.

Mondanom sem kell, hogy e terv nálunk semmiképpen sem lehet komoly megvalósítható terv; hiszen áthidalhatatlan és le nem küzdhető akadályok állanak a terv keresztülvételének útjában, — egy hiú gondolat szülte e terv, mely sok más, fontosabb és előbb megoldandó kérdés mellözésevel a tanító társadalmi tekintélyének emelése kérdését igyekszik elsőül megoldani.

Egy másik reformirányzat az öt évfolyamos tanítóképzést sürgeti; ez azonban semmiképpen sem lenne elegendő a tanítóképzés fentemlített bajainak orvoslására és korszerű feladatainak megoldására; csupán csak „... a mai szörnyű túlterhelés csökkentésére lenne alkalmas“² némiképp.

A T. I. T. O. E.-nek XIII. közgyűlése Mohar József javaslatára már hat évfolyamú tanítóképzést sürget és pedig:

a) a négy éves alsó tagozat, mely közműveltségű képzést adna. E tagozat végén a növendékek tanítói érettségi vizsgálatot tennének a megállapítandó tantárgyakból;

b) a két éves felső tagozat, mely pedagógiai és szociális szakképzést adna. E képzés tisztán állami jognak volna nyilvánítandó és elvégzése után alapvizsgálatot tesz a jelölt;

c) az alapvizsgálatot tett jelölt még két évi tanítói gyakorlatra volna kötelezendő és csak ezután teheti le a tanítói szakvizsgálatot.

Úgy az alsó, mint a felső tagozat különálló zárt egészet képez.

Kétségtelen, hogy sok helyeselni való gondolatot tartalmaz és nagy körültekintéssel megfogalmazott tervet rejt magában ez az utóbbi reformtervezet; ámde ha meggondoljuk, hogy 8 évet tenne ki (4+2+2) a tanítóképzés a mai 4 évvel szemben és ha mérlegre tesszük azon pénzügyi áldozatokat, melyekbe kerülne az államnak és fenntartótestületeknek épen a mai legnehezebb gazdasági viszonyok közepett e reform tervezet gyakorlati megvalósítása, meg ha figyelembe vesszük, hogy ily hosszas képzés mellett talán nem is tudnánk elég tanítót nevelni s vajjon bírná-e az állam az ilyképpen és ily mértékben magasabb képzettséget nyert tanítók képzettségének megfelelően díjazni; meg ha nem hagyjuk figyelmen kívül azon körülményt sem, hogy a tanítóképzés egyik igen fontos részét, melyet a reform tervezet 2 éves felső tagozat néven emleget, kivennék kezeink közül, mi által épen a tanítóképzésnek még ma is meglevő egysége lenne megbontva: úgy hamarosan lelohad lelkesedésünk e reformtervezet iránt, hisz amellett, hogy nem biztosítana a mainál semmivel sem jobb előképzettséggel bíró anyagot a tanítóképzők számára, megbontaná a tanítóképzés mai egységét is; s emellett gyakorlati megvalósításához is vajmi kevés a remény, hiszen a jelen viszonyok között el nem viselhető pénzügyi terhet jelentene a felső tagozatok felállítása.

A többi, ez alkalommal itt fel nem sorolható

¹ L. Fekete József: Tanítóképzésünk korszerű újjászervezése. Magyar Tanítóképző 1918 szept.—okt. 7—8, füzet 235. l.

² L. Fekete József: Ugyanott.

reform-tervezeteknek, — nézetem szerint — szintén megvan azon legfőbb hibájuk is, hogy gyakorlati megvalósításukhoz a mai gazdasági viszonyok közepett vajmi kevés reményünk lehet.

Véleményem szerint a mai tanítóképzés egyik legmélyebben gyökerező betegsége a kellő előképzettség hiánya, melynek orvoslása előtt hasztalan kezdenék bármely más baj gyógyításához, de amelynek meggyógyítása maga után vonná a többi, más bajok legsúlyosabbjainak úgyszólván gyógyítás nélküli meggyógyulását is.

Én a mai tanítóképzés reformjának kérdését mindezenelőtt a tanítóképző-intézetbe való felvételi feltételek olyképeni módosításával kezdeném, hogy az a mai nál jóval jobb judiciummal, nagyobb értelemmel, több belátással, szélesebb körültekintéssel, alaposabb felkészültséggel, szóval több intellectualitással bíró anyagot biztosít-on a képzők számára.

E cél elérése az egész tanítóképzés reformja kérdésének a súlypontja, ha ezt a célt elérjük, ha ezt a kérdést helyesen oldottuk meg, úgy bizvást remélhetjük a tanítóképzés egy szebb, erőteljesebb, nagyobb jövőt ígérő korszaka kezdetének bekövetkezését, de ha ez a kérdés elintézetlen marad, úgy semmit sem tettünk a mai legfőbb bajok és betegségek orvoslására.

Szükségesnek tartom e végre, hogy a tanító-, illetve tanítónőképzőbe való felvétel kérdése a következőképpen oldassék meg:

1. Csak azon növendék legyen felvehető a tanító- és tanítónőképzőbe, ki a középiskola VI. osztályát sikeresen elvégezte.

2. Történjék gondoskodás a tantárgyak sokfélesége miatt méltán felhangzó panasz megszüntetésére; ne igyekezzünk a tanítónevelés igazi lényegének elhomályosításával és eredeti céljának eltévesztésével a leendő tanítót ezermesterré kiképezni.

Apasszuk a jelenleg meglevő tantárgyak számát, mert meg vagyok győződve, hogy néhány fontosabb tantárgyba való belemélyedő tanulás sokkal eredményesebb képzésre vezet, mint annyi sok tantárgynak felölélése, kellő, beható taníthatás hiányában.

Egy tantárgy komoly tanítására legalább heti 3 óra kell.

Nézzük minő előnyei vannak az én reform gondolatomnak:

Nagyobb előképzettséggel bíró anyag jutna a tanítóképzőbe; miáltal már önként is apadna a képzőben tanítandó tantárgyak száma.

Megszűnnék a tanári túlterhelés, mivel az csak a növendékeknek a kellő előképzettség hiányából és a tantárgyak sokféleségéből eredő túlterhelésnek az okozata.

A feltétlenül szükséges kiválogatódás könnyebb lesz; nem foglalkoznak túlkorán szaktudományaikkal a jelöltek s nem kell a növendékeknek túlkorán dönteni élethivatásuk felett.

Értelmesebb s a tanítói pályára mindenképpen érettebb emberek kerülnének ki.

Meg lenne oldva a tanító társadalmi értéke emelésének a kérdése is.

A tanítóképzés mindvégig egy és ugyanazon tanári kar kezében maradna.

És a mi a legfontosabb, e reform gondolatom gyakorlati kivitelét és megvalósítását, még a mai igen súlyos gazdasági viszonyok között sem gátolja úgyszólván semmi sem.

Gáspár Albert.

Halottaink.

Dr. Kovács Gábor volt debreczeni jogakadémiai, majd egyetemi professzor Budapesten, az ott erősen dühöngő spanyol náthában meghalt. Benne nagy szorgalmú, széles látókörű és igen termékeny közgazdasági tudóst veszítettünk. Aldás poraira.

Sinka Lajos számoskrassói nyugalmazott tanító, a nagybányai egyházmegye tanácsbírája, a múlt 1919. évi november hó 18-an 70 éves korában jobblétre szenderült. Temetése november 20-an volt a község lakosainak mélyeséges részvete mellett. Az elhunyt 42 éven át működött mint tanító és egyházunknak buzgó nevelő munkása volt. Hivatásának mintaszerű betöltése mellett rátermettségével, széles látókörével és erős judiciumával évek során át vezető szerepet töltött be kartársai élén az ő bizalmukból és az ő javukra. Emlékezete sokaig fenn fog maradni az általa megvalósításhoz segített eszmék nyomán létrejött alkotásokban. Méltán gyászolja veje és nyolc unokája, akik mellett mi is őszinten fájlaljuk egykori illesztis munkatársunk elhunytát. Legyen áldott emlékezete!

Különfelék.

Géresi Kálmán nyug. tankerületi főigazgatót, Márk Endre főispán-polgármester Debreczen város tiszteletbeli főleveltárnokává nevezte ki. E kinevezés folytán nemcsak a kiváló szaktudással bíró férfiú nyer megfelelő munkateret, hanem a nemes város is megtisztelve érezheti magát. Ad multos annos.

A kollégium nehéz anyagi helyzetének enyhítésére — Lapunk és az Egyetértés napilap cikkei után — meleg érdeklődéssel és hálás szívvel sietnek sokan adományaikkal Márk Endre polgármesterhez, a kollégium helyi gondnokához. Az adakozók között van Dr. Kardos Albert főreáliskolai igazgató, aki a maga és két fia nevében összesen 300 K-t küldött, hálásan emlékezvén meg a kollégiumban tapasztalt, felekezeti türelemről és felebaráti jóindulatról.

Lelkészbeiktató. Fodor Benjámín hajdudorogi református lelképásztor 82 éves korában 52 évi hűséges szolgálat után állásáról a múlt év őszén lemondott és helyébe az odavaló segédlelkészt, Dobrossy Zoltánt hívták meg egyhangulag, aki kollégiumunkban végezte jelesen a theologiai tanulmányait, azután pedig egy évig esküdtfelügyelői tisztet töltött be dicséretre méltó buzgósággal. Ünnepeles lelképásztori beiktatása 1919. december 26. napján délelőtt történt, mely alkalommal Kolozsvári Mihály hajdunánási lelkész volt a beiktató. Az emlékezetes istentisztelet után presbitéri díszgyűlés és bankett volt. Úgy a gyülekezetre, mint a derék, ifjú lelképásztorra Isten bőséges áldását kívánjuk.

Csehországból újabban érdekes egyházi vonatkozású hírek érkeznek. Állítólag megengedték a római katolikus papoknak a nászülést s habár a házasságkötés formái még eltérnek a rendes polgári házasságokétól, mégis érvényes az az állam szempontjából. Újabban a cseh papság klubbjában Prágában nagy gyűlést tartott, amelyen elhatározták, hogy a római katolikus egyháztól elválnak és önálló cseh egyházat fognak alapítani.

A szavazásnál 211 szavazat közül 140 szavazat esett az elválás és az önálló cseh-szlovák egyház megalakulása mellett, 66 ellene; a többi szavazat pedig érvénytelen volt. Az új egyház elnevezése „Csehszlovák egyház”. Az egyházi ügyek vezetésére 12 tagú bizottságot küldtek ki, amelynek fele világiakból áll. Érdeklődéssel várjuk, hogy ez az elszakadás csak önálló szervezkedés-e, vagy lesz-e az új egyházban dogmatikai eltérés is a római katolicizmustól?

A Y. M. C. A. Az angol keresztyén ifjúsági egyesület (Young Men's Christian Association) most a háború végeztével az angol társadalomhoz fordul anyagi segítségért. A segélykérés indokául azt hozza fel, hogy a Y. M. C. A. a háború alatt igazi nagy tevékenységet fejtett ki nemcsak tagjainak személyes, odaadó tevékenedése és részvetele által, hanem egyéb, anyagi áldozataival is, aminek következtében 700,000 font sterling (békebeli érték szerint mintegy 17 millió korona) deficitel zárta az 1919. évi zárószámadását. Az angol napilapokban közzé tett híradások a legnagyobb elismeréssel szólanak a Y. M. C. A.-ról és a deficit pótlását erkölcsi kötelességnek tekintik. A mi ifjúsági keresztyén egyesületünk is fejtett ki értékes szolgálatot a háború alatt a lelki erő és a szellemi értékek megőrzésére, de aligha jut eszébe bárkinek is, hogy ezért neki kárpótlást adjon; hiszen még az oly tisztán kultur intézménynek, mint amilyen a mi kollégiumunk, a háborús veszteségek miatt való elgyengülése után lábra állítása is nagyon csekély mértékben nyer anyagi támogatást.

Genzurat de Sublocotenentul HORIA.

**Református zsoltárok,
imakönyvek és
theologiai művek**

**nagy választékban
állandóan kaphatók a**

MÉLIUSZ
KÖNYVKERESKEDÉS B E N

**DEBRECZEN,
FERENCZ JÓZSEF-UT 26.**